

Міністерство освіти та науки України
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків

LIBRA

**ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ
КАФЕДРИ ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ
ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ**

Випуск III

Одеса 2014

УДК 94(100) «01/17» (08)

ББК 63.3(0)3/51

Libra: Збірка наукових праць кафедри історії стародавнього світу та середніх віків / Під ред. І.В. Немченко. – Одеса: ФЛП «Фридман А.С.», 2014. – 120 с.

У третьому випуску збірки «Libra» представлено результати наукових досліджень викладачів і аспірантів кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, присвячені різним аспектам історії Європи, починаючи від доби раннього християнства. До збірки також увійшли праці фахівців-єгиптологів та медієвістів з академічних закладів Києва, Санкт-Петербурга та Кишиневу.

Збірку підготовлено в межах наукової теми «Дослідження інтелектуальної історії Європи (від античності до раннього модерного часу)» (№ держреєстрації – 0113U002694)

Редактор

І.В. Немченко

Технічний редактор

О.М. Луговий

Коректор

Д.К. Погребна

Рецензенти:

Сорочан Сергій Борисович, д.і.н., професор, завідувач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Харківського національного університету імені Каразіна

Хмарський Вадим Михайлович, д.і.н., професор, завідувач кафедри історії України Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного університету імені І.І. Мечникова 14 жовтня 2014 р., протокол №2.

ISBN 978-966-96181-12-11

© Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків ОНУ імені І.І. Мечникова

ABSTRACTS

Olena O. Romanova

The Stela of an artist Irty-sn (Louvre C 14).

The article presents translation of the text from the stela Louvre C 14, that belongs to an artist and sculptor Irty-sn, into Ukrainian together with commentaries which enable the comprehension of the historical context of the monument.

L'article présente la traduction en ukrainien du texte de la stèle Louvre C14 qui appartient à l'artiste et sculpteur Irty-sn. La traduction est accompagnée de commentaires qui permettent de comprendre le contexte historique du monument.

Ivan V. Bogdanov

The title *hpr* "director" in the Old and Middle Kingdom

Reconsiderations of some aspects of the title *hpr* "director" usage. Genesis of some fiscal terms and designations of social groups which have arisen under the influence of this title is considered.

Pavlo A. Maiboroda

Christian tenets and antique erudition against paganism: controversy of Cyril of Alexandria with Julian the Apostate.

The article is devoted to the analysis of the polemics held by Cyril, Patriarch of Alexandria with the last pagan emperor Julian the Apostate. The author examines Cyril's work *Against impious Julian* that has not been yet analyzed in Ukrainian historiography. The author concludes that the arsenal of techniques used by the Church father shows Cyril as highly erudite person for his era. However his dogmatic state of mind was an obstacle for him to realize the essence of pagan arguments against Christianity.

Iryna S. Gornova

«Circle of Psellus»: Fickle Fortune of Byzantine intellectuals

The article deals with the relationship between Byzantine authorities and intellectuals and the role of the latter in the life of Byzantine society. The author focuses on the fate of so-called «circle of Psellus», the association of educated people under the

leadership of Michael Psellus at the court of the Emperor Constantine IX Monomachos.

Oleg M. Lugovyi

***Koulpings* of the Byzantine chrysobulls of 1070-1080-s: identification problem.**

The article is dedicated to the problem of the term *Koulpings*, occurring in the Byzantine chrysobulls of 1070-1080-s, and also of its analogues *Kolbiags* and *Kylfingar* from the old Russian and old Norse sources. Few trends are notable in the historiography of this issue: Scandinavian, Finnish, Turk and conventionally Baltic.

Nicolai D. Russev

Oleshie or Illice – a blank spot against the background of dark ages.

The author considers almost 400 years history (since 1084) of Oleshie-Illiche, port at the Dnieper mouth, as an evolutionary chain whose status depended on degree of its self-sufficiency. This feature was maintained by a complex interaction of diverse external and internal factors. Destruction of the balance was perilous for the autonomous living of the city. Its development was broken when Northern Greater Black Sea area fell under the rule of the Ottomans, who closed the Black Sea to the countries of Western Europe.

Iryna V. Nemchenko

Algernon Sidney and Niccolo Machiavelli: on the republicanism in English political thought of the 17th century.

The paper deals with political ideas of A. Sidney in connection with the historiographical problem of their identification with western republican tradition that goes back to N. Machiavelli. The author considers political ideal of “mixed” form of government which was common to both thinkers and highlights the differences in their interpretations of this political concept.

Pavlo M. Totskyi

History of Ukraine and the Cossacks in 16th-18th cc. in French rarities of the Scientific Library of Odessa Mechnikov National University

The subject of scientific analysis is evidence of French historians of the Early Modern age as to political evolution in Ukraine lands and Cossacks' corporation in 16th-18th cc. Some features of Ukrainian state formation process, military and political situation of the period can be restored on the basis of French rarities, deposited in the Scientific Library of Odessa Mechnikov National University, in the context of international relations in the Eastern Europe. Special attention is devoted to the formation of the Cossacks' image in French historiography and political thought.

Oksana A. Dovgopolova

The existential gesture of Historian in a breaking world (discourse on destiny of P. Bitzilly and L. Karsavin)

Author supposes that the existential gesture of historians P.M. Bitzilli and L.P. Karsavin in emigration one can analyze in context of state building on base of European values.

Відомості про авторів

Романова Олена Олексіївна, к.і.н., старший науковий співробітник Інституту сходознавства імені А. Ю. Кримського НАНУ, м. Київ

Богданов Іван Валерійович, к.і.н., старший науковий співробітник Інституту східних рукописів РАН, м. Санкт-Петербург

Майборода Павло Андрійович, аспірант та викладач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Горнова Ірина Сергіївна, к.і.н., доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Луговий Олег Михайлович, к.і.н., доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Руссєв Микола Дмитрович, доктор хабілітат історії Університету „Вища антропологічна школа”, м. Кишинєу, Молдова

Нємченко Ірина Вікторівна, к.і.н., завідувач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Тоцький Павло Микитович, старший викладач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Довгополова Оксана Андріївна, д.філос.н., професор кафедри філософії природничих факультетів Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків

Перелік скорочень

ВВ – Византийский временник

ВДИ – Вестник древней истории

ЖМНП – Журнал Министерства народного просвещения

ЗООИД – Записки Одесского общества истории и древностей.

СА – Советская археология

IAET – Jones D. An Index of Ancient Egyptian Titles, Epithets and Phrases of the Old Kingdom. Vol. I-II. – Oxford, 2000

BIFAO – Le Bulletin de l'Institut Français d'Archéologie Orientale

JEA – The Journal of Egyptian Archaeology

MDAIK – Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts. Abteilung Kairo

PG – Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca / Ed. J.P. Migne

Wb – Wörterbuch der ägyptischen Sprache. I-V. Blgst. I-V. Hrsg. von A.Erman und H.Grapow. – B., 1982⁴

ЗМІСТ

Від редактора.....	3
Романова О.О. Стела давньоєгипетського митця Іртісена (Louvre С 14).....	5
Богданов І.В. Титул <i>hpr</i> «управляющий» в епоху Древнього и Среднього царства.....	20
Майборода П.А. Полеміка Кирила Александрійського з Юліаном Відступником.....	37
Горнова І.С. «Гурток Пселла»: мінлива доля візантійської інтелігенції	47
Луговий О.М. Кульпінги візантійських хрисовулів 70-80-х років XI століття: проблема ідентифікації.....	55
Руссев Н.Д. Олешье, или Илличе, – белое пятно на фоне темных веков.....	70
Нємченко І.В. Олджернон Сідней та Нікколо Мак'явеллі: щодо республіканізму в англійській політичній думці XVII ст.....	82
Тоцький П.М. Історія України та козацтва XVII-XVIII століть у відображенні французьких раритетів Наукової бібліотеки ОНУ імені І.І. Мечникова.....	97
Довгополова О.А. Екзистенційний жест історика в світі, що руйнується (міркування про долі П.М. Біцилли та Л.П. Карсавіна).....	106
Abstracts.....	115
Відомості про авторів.....	118
Перелік скорочень.....	119